

กวางเครือ

ปลอดภัยเพียงใดสำหรับผู้บริโภค

กองควบคุมยา องค์การอาหารและยา

กวางเครือไม่ได้เป็นพืชสมุนไพร แต่เป็นพืชสมุนไพรตัวหนึ่ง ซึ่งส่วนหัวของมันมีสรรพคุณในทางยา และมีการนำมาใช้ในตำรับยาแผนโบราณมานานและมีการขึ้นทะเบียนมาตั้งแต่ปี 2527 แล้ว กวางเครือ ตามตำราเภสัชกรรมที่เรียบเรียงโดยกรมการประกอบโรคศิลป์ จะสรุปว่ากวางเครือมี 2 ประเภทคือกวางเครือขาวและกวางเครือแดง โดยเขียนสรรพคุณคล้ายๆกันว่า ช่วยให้เจริญอาหาร บำรุงร่างกาย แก้อ่อนเพลีย บางตำราก็บอกว่าเป็นยาอายุวัฒนะ ซึ่งถ้ามองในแง่ของแผนโบราณแล้ว กวางเครือมีสรรพคุณตามองค์ความรู้แบบโบราณ

ในฐานะที่มีการใช้ในลักษณะตำรับยา ไม่ได้ใช้ในลักษณะเป็นสมุนไพร ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีการใช้ในตำรับเพื่อเป็นยาบำรุงร่างกาย ยาสำหรับสตรี ช่วยแก้ประจำเดือนไม่ปกติ ช่วยให้เจริญอาหาร แก้อ่อนเพลีย และเป็นยาอายุวัฒนะ

แต่หลังจากที่โลกเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนหันมาสนใจเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติกันมากขึ้น ประกอบกับการที่มีข้อมูลจากนักวิชาการเสนอว่า กวางเครือเป็นพืชที่มีสารบางอย่างที่ออกฤทธิ์เหมือนฮอร์โมนเพศหญิงหรือเอสโตรเจน และสารพวกนี้เป็นที่สนใจเพราะว่ามีรายงานระบุว่า ถั่วเหลืองมีสารไฟโตเอสโตรเจน

สามารถลดความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งที่ทรวงอกได้ เมื่อพบว่ากวางเครือมีฤทธิ์ดังกล่าวนี้จึงมีคนคิดที่จะพัฒนาในเชิงที่จะนำมาใช้ในการป้องกันการเกิดมะเร็ง เรื่องสตรีหมดประจำเดือน แต่อย่างไรก็ตามการตีตราฮอร์โมนเอสโตรเจนนั้นมีผลข้างเคียงอยู่ คือใช้แล้วทำให้หน้าอกโตขึ้น ทำให้มีคนที่พยายามพัฒนาเอาไปใช้ในลักษณะอื่น ซึ่งเป็นการใช้ที่นอกเหนือไปจากการใช้แบบแผนโบราณ เพราะฉะนั้นถ้าเราสรุปแนวทางการใช้กวางเครือก็อาจมองได้ 2 แนวทางคือการใช้แบบแผนปัจจุบัน คือใช้ตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยจะต้องมีการศึกษาในลักษณะที่มีการตั้งเป็นสมมติฐานในการพิสูจน์ จึงจะเชื่อถือได้ และอีกแบบหนึ่งก็คือการใช้แบบแผนโบราณ คือเป็นยาที่ได้จากตำราหรือการเรียนสืบทอดกันมา

ดังนั้น กวางเครือที่เป็นที่ยอมรับทางกฎหมายในปัจจุบันก็คือ เป็นสมุนไพรตัวหนึ่งที่ใช้ในการปรุงตำรับยาตามองค์ความรู้แบบแผนโบราณที่สืบทอดกันมา โดยมีการใช้กวางเครือเป็นส่วนผสมตัวยามากบ้างน้อยบ้าง บางตำรับมีแค่ 1 % ยาที่ใช้สำหรับสตรีก็อาจจะเพิ่มมากขึ้นเป็น 5% ซึ่งปริมาณที่มากที่สุดก็คือ 30 % แต่ทั้งหมดนั้นไม่ได้ใช้เป็นสมุนไพรเดี่ยวๆ แต่ระยะหลัง

กวางเครื่อที่เป็นที่ยอมรับทางกฎหมายในปัจจุบันก็คือ เป็นสมุนไพรตัวหนึ่ง
 ที่ใช้ในการปรุงตำรับยาตามองค์ความรู้แบบแผนโบราณที่สืบทอดกันมา
 โดยมีการใช้กวางเครื่อเป็นส่วนผสมตัวยามากบ้างน้อยบ้าง
 แต่ไม่ได้ใช้เป็นสมุนไพรเดี่ยว ๆ

ที่มีคนคิดจะนำมาใช้ในแบบสมัยใหม่ ทั้งแบบที่เป็นสมุนไพรเดี่ยว เป็นสารสกัด หรือเป็นครีม เป็นฮอร์โมนบำรุงผิวพรรณ ก็คงจะได้คำตอบแล้วว่า ต้องรอผลการ ศึกษาถึงความปลอดภัยเสียก่อน คือ อย่าเพิ่งด่วนปฏิเสธ เพราะฮอร์โมน เอสโตรเจน ถ้าใช้ให้เป็นประโยชน์ก็จะ เกิดประโยชน์ ดังนั้น ถ้าผลการพิสูจน์ สามารถระบุการใช้ในปริมาณที่เหมาะสม โดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายได้แล้ว เราก็คง พัฒนาสมุนไพรตัวนี้ได้ไกลกว่านี้อีก

ยา อาหาร หรือเครื่องสำอาง

หลายคนอาจสงสัยต่อไปอีกว่า กวางเครื่อจะได้รับการดูแลและควบคุม อย่างไร ให้เป็นยาแผนโบราณ หรือเป็นยา อนุรักษ์ที่นำมาใช้ในสตรีวัยหมด ประจำเดือน ช่วยคุมกำเนิด หรือจะเป็น เครื่องสำอางที่ช่วยเพิ่มขนาดของทรวงอก ซึ่งถ้าตีความจากพรบ.ยา 2510 แล้ว เราสามารถให้คำนิยามศัพท์ของคำว่า “ยา” ได้ว่าเป็น “สิ่งที่ใช้ในการวินิจฉัย รักษา ป้องกันโรคและก่อให้เกิดผลต่อโครงสร้าง ทางร่างกาย แต่ไม่รวมถึงสิ่งที่เป็นอาหาร หรือสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องสำอาง” เพราะฉะนั้น สารบางอย่างถ้าก่อให้เกิดผลต่อโครงสร้าง ในเรื่องของความสวยงาม และความ สะอาด จะถือว่าเป็นเครื่องสำอาง แต่กวาง เครื่อมีสารสำคัญที่มีฤทธิ์คล้ายกับเอสโตร เจน ซึ่งเป็นฮอร์โมนในเพศหญิง จึง

รายชื่อผลิตภัณฑ์กวางเครื่อที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตำรับยาแผนโบราณ

ชื่อยา	ผู้ผลิต	เลขทะเบียน
1.ยา กวางเครื่อชนิดเม็ด ทรายดอกหว่าน	หจก.ชาวละออกล้ำช	G359/41
2.ยา กวางเครื่อแดงเม็ด เครื่องหมายการค้า ดอกหว่าน	หจก.ชาวละออกล้ำช	G139/42
3.ยา แคปซูลกวางเครื่อ ไบโอ	บ.ยาอินไทย	G89/42
4.เพียวรีน	ร้านแนชเซอร์สโปรดักส์	G124/42
5.ยาน้ำตรีจักรทวารอ่างทอง	ร้านตรีเกษมโอสถ	
6.ยาบำรุงร่างกายตราอ่างทอง	"	
7.ยาบำรุงเลือดสตรีตรา กระถาง	"	
8.ยาบำรุงเลือดสตรีตรา อ่างทอง	"	
9.ยาผงสำหรับดองเหล้าตรา อ่างทอง	"	
10.ยาผงสำหรับดองเหล้าตรา อ่างทอง	"	
11.ยาฟอกเลือดสตรีชนิด น้ำตราอ่างทอง	"	
12.ยาฟอกเลือดสตรีชนิด ผงตราอ่างทอง	"	
13.ยาฟอกเลือดสตรีตรา อ่างทอง	"	
14.ยาเม็ดสำหรับดองเหล้าตรา อ่างทอง	"	
15.ยาวิวัฒนะตราอ่างทอง	"	
16.ยาร่วงนางคำตราอ่างทอง	"	
17.ยาร่วงนางคำชนิดเม็ดตรา อ่างทอง	"	

ชื่อยา	ผู้ผลิต	เลขทะเบียน
18. ยาสตรีซ่าเล็งชนิดน้ำตรา อ่างทอง,	ร้านศรีเกษมโฮสเทล	
19. ยาสตรีตั้งกวยตราอ่างทอง	"	
20. ยาสตรีรจนา (ชนิดผง)	"	
21. ยาฟอกโลหิตสตรี	"	
22. ยาฟอกโลหิตสตรี	ร้านสงวนศรีเภสัช	
23. ยาเน็กซงหลี	ร้านสุวัฒน์โฮสเทล	
24. ยาพรรณนาม	อุดมเภสัช	
25. ยาเทพประทาน	อุ้นใจการค้า	
26. ยาเม็ดสมุนไพรตราดอก เบญจมาศ	โรงงานสมุนไพรเบญจมาศ วิวัฒนะ	
27. ยาผงหัวกาวเครีอสำหรับ ดองเหล้า	หจก. หวันเพียวฟาร์มมาร์ชี่	
28. ยาผงหัวกาวเครีอสำหรับ ดองเหล้า	"	
29. ยา กาวเครีอตราใบห่อ ชนิดเม็ด	ห้างขายยาตราใบห่อ	
30. ยาบำรุงกาวเครีอวงวน เฮงจันชนิดเม็ด	ห้างขายยาตราใบห่อ	
31. ยาผงสำหรับดองเหล้าตรา หนุมานตัวเดียวสี่กร	ห้างขายยาไฟฟ้าแซฟาร์มมาร์ชี่	

เอกสารกำกับยา แล้วคณะกรรมการ
จึงจะทำการพิจารณาว่าสามารถเชื่อถือได้
หรือไม่ ทั้งในแง่ของสรรพคุณความ
ปลอดภัยในการใช้แล้ว จึงจะทำการอนุมัติ
ออกเลขทะเบียนให้ผู้ผลิตไปทำการผลิต
และออกจำหน่ายได้

ข้อกำหนดในการโฆษณา

ในส่วนของการโฆษณานั้น ตาม
กฎหมายกำหนดเอาไว้ว่า โฆษณาที่ผ่านสื่อ
ต่างๆ จะต้องได้รับการอนุมัติในเรื่อง
ข้อความ เขียนและรูปแบบที่จะใช้จาก
เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาเสียก่อน
และกฎหมายการโฆษณาก็ยังได้กำหนด
ไว้อีกว่า ห้ามโฆษณาในลักษณะที่เป็นการ
ฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น แสดงสรรพคุณ
เป็นเท็จ โอ้อวดสรรพคุณยา ทำให้เข้าใจว่า
เป็นยาบำรุงกาม มีการรับรองสรรพคุณ
โดยบุคคลอื่น หรือโฆษณาเกินไปกว่า
ข้อความที่ได้รับอนุมัติ เลขาธิการคณะ
กรรมการอาหารและยา ก็จะสามารถสั่ง
ระงับการโฆษณานั้นได้ทันที

ปัญหาของผลิตภัณฑ์กาวเครีอ

ปัจจุบันปัญหาของกาวเครีอใน
ขณะนี้ก็มี เพียง 2 ปัญหาใหญ่ ๆ ก็คือ
หนึ่งผลิตภัณฑ์หลาย ๆ อย่างไม่ได้

ไม่สามารถจัดว่าเป็นเครื่องสำอางได้
เพราะในกฎหมายควบคุมเครื่องสำอางจะ
ระบุไว้ชัดเจนว่า ห้ามใช้ฮอร์โมนเป็นส่วน
ผสมในผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปเพื่อความ
สวยงามและความสะอาด ประกอบกับการ
ที่กาวเครีอมีการออกฤทธิ์เช่นเดียวกับ
ฮอร์โมนเอสโตรเจน คือสามารถ
เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางร่างกายได้
จึงเข้าข่ายที่ถือว่าเป็นยา

การขึ้นทะเบียนยา

ในการขออนุญาตขึ้นทะเบียนนั้น
อันดับแรกก็ต้องมีใบอนุญาตผลิตยา
ซึ่งก็พิจารณาจากว่ามีสถานที่ในการผลิต
ยาที่เหมาะสม มีบุคคลากรที่ประกอบโรค
ศิลป์ คือเภสัชกรสำหรับยาแผนปัจจุบัน

และเวชกรรมสำหรับยาแผนโบราณ เป็น
ผู้กำหนดดูแลการผลิต การขาย เพื่อ
เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค หลังจากนั้น
ก็ต้องขออนุญาตผลิตยาตัวอย่างก่อน
โดยแจ้งรายละเอียด
เกี่ยวกับชื่อยา
ที่จะใช้ วิธีทำ
ส่วนประกอบที่
ชัดเจนทั้งหมด
รายละเอียดของ
การควบคุมคุณภาพ
มาตรฐานตาม
ที่กำหนดสรรพคุณ
ขนาดบรรจุ และ
ข้อความต่างๆ
ของฉลากและ

รับการขึ้นทะเบียนจากอย. เอาไว้ หรือ บางส่วนอาจจะยังไม่เข้าใจว่า ผลิตภัณฑ์ จากสารสกัดกวางเครื่อนั้นเป็นยา ซึ่งก็ ต้องทำการเผยแพร่และทำความเข้าใจ ร่วมกันเสียใหม่ให้ถูกต้อง แต่อย่างไร ก็ตามทางอย. ก็ต้องดำเนินการกับผู้ ที่ฝ่าฝืน โดยการตรวจจับปัญหาที่สอง ก็คือ เรื่องการโฆษณาผลิตภัณฑ์บางอย่างที่เรา อนุมัตินั้น เราจะอนุมัติเฉพาะข้อความที่เรา เห็นว่าเหมาะสม เช่น บำรุงร่างกาย แต่ ปรากฏว่าผู้ผลิตไปทำการโฆษณาเกินกว่า ที่ได้รับอนุญาต หรือ อาจจะแนบแผ่น เอกสารเพิ่มเข้าไป หรือทำการโฆษณา ให้เข้าใจว่าเป็นเครื่องสำอาง ซึ่งก็ถือว่าผิด ในเรื่องของการโฆษณาเช่นกันและอาจ ถูกสั่งระงับได้ ซึ่งที่ผ่านมาก็ได้ดำเนินการ ไปแล้ว 10 กว่าราย

ดังนั้น จึงขอให้ทุกคนทำความเข้าใจร่วมกันอย่างถูกต้องว่า เราขึ้น ทะเบียน ในลักษณะที่เป็นตำรับยาแผน โบราณเท่านั้น ส่วนผลิตภัณฑ์ในลักษณะ อื่นก็จะต้องรอผลการศึกษา พิสูจน์ข้อมูล เพิ่มเติมต่อไป และการจะใช้ผลิตภัณฑ์ เหล่านี้ก็จะต้องส่งเสริมให้มีการใช้เฉพาะ ผู้ที่มีความจำเป็นเท่านั้น คือ ช่วยบำรุง ร่างกาย หรือสำหรับสตรีวัยที่มีอายุ และควรซื้อจากร้านขายยาเท่านั้น เนื่องจากกวางเครื่อไม่ใช่ยาสามัญประจำบ้าน จึงจำเป็นต้องวางขายในร้านขายยา เพื่อให้เภสัชกรให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้อง ได้ และสิ่งสำคัญที่ผู้ใช้เองก็ต้องตระหนัก ไว้ก็คือ ข้อห้ามใช้ ผู้ที่ห้ามใช้ได้แก่ผู้ที่มี อายุต่ำกว่า 35 ปี สตรีตั้งครรภ์ และผู้ที่มี ความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งก็ควรตรวจ สุขภาพก่อน เมื่อนั้นผู้บริโภคจึงจะเรียก ได้ว่าใช้กวางเครื่อได้อย่างถูกต้องและ ปลอดภัยที่สุด •

การคุ้มครองสายพันธุ์ กวางเครื่อ

กวางเครื่อเป็นพืชป่า ซึ่งเป็น สมบัติของชาติร่วมกัน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือเราต้องสร้างสำนึกให้ชาวบ้าน รวมทั้ง ชุมชนเข้าใจ เห็นความสำคัญ และเป็นสิ่ง ที่เราต้องหวงแหนไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ ลูกหลานต่อไปในภายภาคหน้า สิ่งนี้สำคัญ กว่ากฎหมาย เพราะกฎหมายไม่สามารถ ทำอะไรได้ ถ้าคนเราขาดจิตสำนึก

ขณะนี้ประเทศไทยมีพรบ. พันธุ์ พืช 2518 แก้ไขเพิ่มเติม 535 ระบุว่า รัฐ มंत्रीว่าการกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ มีอำนาจประกาศให้พืชชนิดใดชนิดหนึ่ง เป็นพืชสงวนได้ การเป็นพืชสงวนนั้น หมายถึง ห้ามส่งออก ยกเว้นเป็นการ อนุมัติจากรัฐมนตรีและเป็นไป เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษาเท่านั้น

และเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2542 ฯพณฯ ปองพล อดิเรกสาร ได้ลงนามใน ประกาศไปแล้วให้กวางเครื่อ เป็นพืชสงวน เพิ่มเติมจากเดิมที่มีเพียง 7 ชนิด ได้แก่ หูเรียน ส้มโอ องุ่น ลำไย ลิ้นจี่ มะขาม และมะพร้าว แต่จุดอ่อนของพันธุ์พืช สงวน พรบ.พันธุ์พืช 2518 บังคับได้ เฉพาะสวนขยายพันธุ์เท่านั้น ไม่รวม ไปถึงซาก ราก และสารสกัดต่างๆ ทาง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ทำ หนังสือโดยรองปลัดกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ ขอให้ประกาศกวางเครื่อ เป็นของป่าหวงห้ามตามพรบ.ป่าไม้ ปี2484 คือ ห้ามขุดกวางเอามาขาย ห้ามส่งออก ต่างประเทศ และในขณะนี้กระทรวง

เกษตรและสหกรณ์กำลังจะออกพรบ. คุ้มครองพันธุ์พืช ซึ่งกำลังรอเข้าวาระ 2 เพื่อผ่านออกมาเป็นกฎหมายภายใน เดือนตุลาคมก็ควรจะออกมาได้ ซึ่งพรบ. นี้จะคุ้มครองกวางเครื่อเป็นพืชป่า ผู้ใดที่ เก็บจัดหารรวบรวมพันธุ์พืชป่าจะต้องขอ อนุญาตจากพนักงาน เจ้าหน้าที่หากผู้ใด ฝ่าฝืน มีโทษปรับ 400,000 บาท จำคุก 2 ปี หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

แต่อย่างไรก็ตามการอาศัยเพียง เจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลนั้น คงจะไม่ทั่วถึง ทั้งหมดต้องอาศัยมวลชนสัมพันธ์ ช่วยกันดูแลรักษาด้วยก็จะทำให้กฎหมาย เหล่านี้มีผลอย่างสมบูรณ์ มากที่สุด •

กวางเครื่อเป็นพืชป่า เป็น สมบัติของชาติร่วมกัน สิ่ง ที่ สำคัญที่สุดคือ เราต้องสร้าง สำนึกให้ชาวบ้าน รวมทั้ง ชุมชนเข้าใจ เห็นความ สำคัญ และเป็นสิ่งที่เรา ต้องหวงแหนไว้ เพื่อเป็น ประโยชน์ต่อลูกหลานต่อไป ในภายภาคหน้า